

...make your voice heard in Brussels

[Izdrukāt](#)

Par šo rakstu saņemta 1 atsauksme
 Apskatīt atsauksmes · [Pievienot atsauksmi](#)

Fçru salas – putnu paradīze zilajā okeānā

Iveta Druva-Druvaskalne,

Vidzemes augstskolas Tūrisma organizācijas un vadības nodaļa;
 autore un Jensa Kjelda Jensena foto

Ceļojumā uz Fçru salām devos, lai gūtu pieredzi putnu vçrošanas kā tūrisma piedāvājuma organizçðanā. Pirms ðā ceļojuma ik dienas pārlūkoju internetā pieejamās Fçru salu panorāmas no videokamerām un visu laiku pie sevis domāju: vai patiesi ðī zeme būs tāda, kādu to attçlo fotogrāfijās tūrisma bukletos un interneta saitçs?

18 dabādu lielumu vulkāniskās izcelsmes Fçru jeb Farçru salas (tulkojumā no dāðu valodas – aitu salas; no ieltu valodas – tālās salas) atrodas Atlantijas okeāna ziemeļu daīā. Salas apdzīvo 48 tūkstoði iedzīvotāju, vidçjais apdzīvojuma blīvums ir 34,6 cilvēki uz km². Tuvākie orientieri ir Īslande – 430 km uz ZR un Skotija – 300 km uz DA no Fçru salām. Nokiūt turp var ar prāmi, bet visātrāk – lidojot.

Salas mani sagaidīja ar lietu un vçju. Bet, izbraucot cauri zemjūras tunelīm un nokiūstot vienā no pasaulç mazākajām galvaspilsçtām Torshavnā («Dieva tīrā osta») uz Streimojas salas, debesis jau skaidrojās un pievakarç sāka spīdçt saule. Ar laika apstākļu prognozçðanu iebraucçjam te pagrūti, un taisnība tiem, kas apgalvo, ka visprecīzāk laika apstākļus Fçru salās raksturo apgalvojums: ēetri gadalaiki vienā dienā. Jāsaka, ka sniegu gan nesagaidīju, lai gan kalnu nogāzçs vietām to varçja redzçt.

Labākais laiks, kad apmeklçt Fçru salas, ir no maija līdz jūlijam. Tad ðeit to dçvç par tūrisma sezonu, jo, pçc ilggadçjiem novçrojumiem, tieði ðajos mçneðos ir visvairāk saulainu dienu, bet, kā stāstīja vietçjie, arī daudz miglainu. Miglas Fçru salās ir ļoti skaistas – tās slīd gar kalnu nogāzçm, it kā meklçdamas izeju starp ðaurajiem fjordveida līeīm uz okeānu. Tās ir bīstamas gan autobraucçjiem, gan kalnos kāpçjiem; ne velti kolçii no Fçru Tūrisma padomes mani brīdināja: ja, ejot pa kalnu takām, uznāk migla, labāk apsçsties uz kāda akmens un pagaidīt. Dapķārt pat divas stundas, ja vajag – vçl ilgāk. Pateicoties sil-tajai Gofa straumei, neatbilstoði platuma grādiem (Fçru salas atrodas uz 62. ziemeļu platuma grādu atzīmes) ziemā reti kad temperatūra noslīd zem 0°C. Vçl kāda interesanta nianse – ne-skatoties uz nelielajiem attālumiem (salas izstieptas ziemeļu-dienvidu virzienā 113 km, rietumu-austrumu virzienā – 75 km), laika apstākļi diennakts laikā diezgan krasi atðīiras pat vienas salas ietvaros: ja vienā salas daīā spīd saule, otrpus kalnu grçðai – ir migla vai līst lietus.

Putnu miljoni

Tā kā ceļojuma mçrīis bija putni un viss, kas saistīts ar piedāvājumu dabas tūristiem, tad pirmā lielākā atðīirība no Latvijas,

ko ievēroju, bija jūras putnu pārsvars. Kopumā ornitologi ir uzskaitījuši, ka Fēru salās dabādos gadalaikos var sastapt ap 300 putnu sugu, no kurām 40 ir regulāri ligzdojošas un 40 – reti sastopamas. Ēeit ligzdo dabādas kaiju sugas: trīspirkstu kaijas (*Rissa tridactyla*) – aptuveni 230 tūkstoši pāru, sudrabkaijas (*Larus argentatus*) – aptuveni 1500 pāru, melnspārnu kaijas (*Larus marinus*) – aptuveni 1200 pāru, reōu kaijas (*Larus fuscus*) – aptuveni 9000 pāru, īsastes klijkaijas (*Stercorarius parasiticus*) – aptuveni 900 pāru. Tomēr visvairāk sastopamie jūras putni ir īldes (*Fulmarus glacialis*) – aptuveni 600 tūkstoši pāru, tuklie alki (*Fratercula arctica*) – aptuveni 550 tūkstoši pāru, mazie vētrasburātāji (*Hydrobates pelagicus*) – aptuveni 250 tūkstoši pāru. Putnu daudzveidība skaidrojama ar visu gadu neaizsalstošu ūdeōu bagātību, te pietiekamā daudzumā ir jūras augi un zivis barībai un patvērums uz sauszemes okeāna vidū. Tomēr ūdens temperatūras pārmaiōas okeānā un piesārōojums rada pārmaiōas arī okeāna ekosistēmā – mainās zivju sugas un skaits, kas savukārt ietekmē putnus. Savdabīgā pateicībā putni bagātīgi mēslu lieso Fēru augsni. No citiem putniem populārākā ir jūras bagata (*Haematopus ostralegus*) – Fēru nacionālais putns. Putni ķiuvuōi arī par Fēru pastmarku lepnumu; arī viena no Fēru salām tiek saukta par Fugloju – Putnu salu.

Jūras putnu skaits, kas īsāku vai garāku laika periodu mitinās Fēros, ir iespaidīgs – aptuveni divi miljoni pāru! Ar putnu skaitīšanu Fēru salās nodarbojas vairāki ornitologi, bet Bergurs Olsens ir ar vislielāko darba stāpu. Putnus viōō skaita katru vasaru jūnijā un jūlijā kopō 1972. gada. Vēl bez putnu skaitīšanas Fēru Zivsaimniecības laboratorijā tiek veikti nozīmīgi pēētījumi par putnu bojāejas cēlōiem (ir savākti paraugi ar dabādiem priekōmetiem un tārpiem no jūras putnu kuōiem). Bail skatīties, ko putni ir mēinājuōi ēst, – lielākoties tie ir dabādi plastmasas izstrādājumi... Parāļi tiek pēēti putnu paradumi – ūbrīd tuklo alku –, video fiksējot putnu diennakts aktivitātes. Katrai putnu sugai ir savi ligzdošanas un barōšanās ieradumi. Bergurs Olsens sadarbojas arī ar Fēru Tūrisma padomi, konsultējot bukleta «Fēru jūras putni» veidotājus, lai tūristiem būtu pieejama precīza, nepastarpināta informācija. Ēajā bukletā būs informācija par putnu sugām, kā arī par to lielākajām koncentrēšanās vietām un piedāvājumiem tās apskatīt. Torshavnas informācijas centrā var nopirkt kalendāru, kurā ornitologi norādījuōi aptuvenos datumus, kad parasti Fēru salās novērojamas dabādas putnu sugas. Patlaban putnu vērošana ar pavadošu palīdzību, gan ejot kājām vai braucot ar laivu, tiek piedāvāta 21 vietā.

Nakts pārgājiens putnu vērošanai Nolsojas salā

Nolsojas sala ir slavēna ar lielāko mazo vētrasburātāju koloniju pasaulē, un ornitologs Jens Kjelds Jensens piedāvā nakts pārgājienu līdz putnu kolonijas klintīm. Pa ceļam uz klintīm Jens, kura pamatnodarbošanās ir putnu gredzenošana un putnu izbāpōu darināšana, daudz pastāsta ne tikai par putniem, bet arī par sadzīvi un tradīcijām Fēru salās. Ēeit tradicionāli gan zivis, gan aitas, vaiu un putnu gaīa tiek vītīnāta, izkarot brīvi pie mājām, kā arī saldēta; to nekūpina, jo koku Fēru salās ir maz.

Vislielākās baņas Jens pauda par putnu skaita samazināšanas pēdējo 15 gadu laikā, minot piemēru par tievknābja kairu (*Uria aalge*): 50. gados to skaits bijis aptuveni 500 tūkstoši pāru, 90. gadu vidū – 175 tūkstoši pāru, bet 2006. gadā – vairs tikai aptuveni 100 tūkstoši pāru. Kā pamatcēloni tam ornitologs minēja klimata pārmaiōas, kas maina putnu ieraōanos un ligzdošanas periodu Fēru salās un barības bāzes samazināšanas piekrastes ūdeōos. Pē vakara pastaigas Jens piedāvāja apskatīt putnu gredzenošanas staciju, ciema iedzīvotāju veidoto nelielo dendroloģisko dārziōu un viōa putnu izbāpōu kolekciju.

Vestmannas putnu klinēu apskate no laivas

Pirms tam ar ornitologiem bijām runājuōi par putnu vērošanu kā tūrisma piedāvājumu, nonākot pie dabīgiem nozīmīgiem secinājumiem par ēāda tūrisma veida negatīvajiem aspektiem. Bukletā par jūras putniem ir padomi tūristiem un tūrisma piedāvājumu organizētājiem, kas jāievēro, apmeklējot putnu koncentrēšanās vietas, piemēram: pē iespējas mazāk traucēt ligzdojošos putnus; ligzdošanas sezonā, proti, no 1. maija līdz 1. augustam, ar laivu nebaupt tuvāk par 200 m pie klintīm, kurās ligzdo putni; nebaupt ar laivu īoti ātri vai zigzag veidā gar putnu klintīm; nevākt putnu olas u.tml. Abu ornitologu viedoklis par putnu vērošanas nozīmi Fēru salu tūrismā bija, ka nopietnu putnu vērotāju te nav daudz, bet kopumā interese par dabas tūrismu, tajā skaitā arī par putniem, ar katru gadu pieaug. Arī tūristu skaits, kas apmeklē Fēru salas, ar katru gadu pieaug, piemēram, kruīzu kuiu pasaēieru skaits 2006. gadā sasniedza 24 tūkstošus (1999. gadā – tikai 7 tūkstoši), lidostas pasaēieru skaits 2006. gadā bija 203 tūkstoši (1999. gadā – 125 tūkstoši).

Viena no interesantākajām tūristu piesaistēm Fēru salās ir laivu brauciens gar Vestmannas putnu klintīm. Brauciens ilga divas stundas, nobraucām aptuveni 30 km. Uz «Silja Star» laivas bijām 20 pasaēieri, lielākā daīa – dāōu tūristi. Uz pirmā

stāva klāja pats kapteinis stāstīja dāniski, bet stāstījumi angļu valodā notika un augšējā klāja, jo bijām kādi seši ne dāniski runājošie. Stāstījumi bija interesanti – īoti daudz par aitām, kas ganās uz stāvajām klintīm, par putniem pamaz, lai gan tūre saucās «Laivu brauciens uz Vestmannas putnu klintīm». Pa Vestmannasunda ūaurumu izbraucām uz Streimojas salas ziemeļu daļas klintīm. Vairākas reizes laiva gan atpakaīgaitā, gan ar priekšgalu tika iegriezta ūaurās grotās, aizās (patieđām izcili filigrāni, brīšam baisi – ūiita, ka laivas borts atsitīsies pret klinti), braucām cauri klinđainām arkām. Vienā grotā laiva tika pietuvināta aptuveni 5-10 m no putnu klints. Pat speciāli apgriezta, lai tie tūristi, kuri ir laivas otrā malā, arī varētu redzēt un nofotografēt trīspirkstu kaijas un tievknābju kairas. Daši putni palika sčšam uz klints, bet liela daša pacčlās spārnos, un putnu satrauktās balsis pieskandināja visu aizu. Vasaras sezonā izbraucienu skaits katrai kompānijai ir ēetras, bet, ja ir pieprasījums, pat piecas reizes dienā!

Ornitologi pastāstīja, ka ir diskutējuđi ar kapteiņiem gan par izbraukumu skaitu, gan marđruta izvčli un tuvo braukđanu gar klintīm, tomčr ūiiet, ka bizness ir primārais, viss tiek pakārtots tūristu interesčm. Un jautājums – vai maz tūristam, kuram nav ūis specifiskās intereses včrot putnus, būtu jārada iespēja to skatīt tik tuvu? Tikpat labi to var darīt ar tālskati no putnus netraucējoša attālumā. Esot uz ūis laivas, radās pārliecība, ka putni kā apskates objekts ūajā braucienā bija otrđiirīgi, galvenais bija skaistie dabas skati un nervus kutinođie manevri aizās un grotās. Fčru salu ornitologiem nav pierādījumu, ka tieđi tūristu apmeklčtajās vietās putnu skaits ir samazinājies, tomčr, kā atzina abi ornitologi, pađi fčrieđi ziōas par putnu skaita izmaiņām neuztver nopietni, jo putni taēu ir visapkārt...

Fčru salās redzčtais putnu včrošanas tūrisma organizčđanā parādīja to, ka īoti jādomā par ūāda piedāvājuma līdzsvarotības principiem. Interesants ir fakts, ka Fčru salās nav nevienas valsts aizsargājamās dabas teritorijas (Fčru salas ir autonoma teritorija Dānijas sastāvā, kas neietilpst ES), lai gan man ūiiet, ka visas salas kopumā būtu pelnījuđas ūādu statusu. Un včl viena atziōa: putnu včrošana rosina ne tikai iemilčt dabu, bet arī aizdomāties par globālām vides problēmām.

Noderīga informācija:

<http://www.olivant.fo/>

Videokamerās vari pavčrot, kāds patlaban laiks Fčru salās.

<http://www.faroeislands.com/>

<http://www.tourist.fo/>

<http://www.visit-faroeislands.com/>

Atradīsi visu nepieciešamo informāciju par katru salu un visiem piedāvājumiem, arī par naktsmājām, laivu braucieniem u.tml. Viesnīcas ir samčrā dārgas, bet lauku viesu mājās tevi uzēms ar prieku un cenas līdzīgas kā Latvijā. Man nedčiu ilgs ceļojums uz Fčru salām izmaksāja Ls 300 lidojumam + Ls 400 auto īrei, naktsmājām un liesai maltītei.

<http://heima.olivant.fo/~jkjensen/>

Ornitologa Jensa Kjelda Jensena mājaslapā atrodami jaunākie dati par putnu včrojumiem Nolsojas salā.

<http://www.frs.fo/>

Fčru Zivsaimniecības laboratorijas mājaslapa, kurā var atrast interesantus pčtījumus par jūras ekosistēmas izmaiņām ap Fčru salām.

<http://www.faroenature.net/>

Fčru salu dabas foto, daudz bilžu ar putniem.

<http://faroeislands.dk/>

Dāōa Jón Fossá mājaslapa. Lieliska īsa informācija par katru Fčru salu ciematīdu, tā atrađanās vieta un bildes. •

Hvannasundas ciems (268 iedzīvotāji) Vioijas salā un priekšplānā Nordepila ciems (164 iedzīvotāji) Boroijas salā. Abi ciemi ir savienoti ar dambi, kas iet pāri ūdeņiem. Leindā ir minčta kāda klinšaina virsotne uz ziemeļiem no Hvannasundas, kura sadalījusies tajā brīdī, kad dzimis Jēzus.

Tinganes pussala Torshavnā, priekšplānā – Ministru kabineta ēka. Jāpiebilst, ka Ministru kabinetu pārstāv tikai un vienīgi vīrieši, arī parlamentā Legtingā 90% deputātu ir vīrieši. Fēru salu dzimumu struktūrā 52% ir vīrieši. Priekšplānā – Fēru salu karogs (25. aprīlī svin Karoga dienu).

Ornitologs un dabas pētnieks Jens Kjelds Jensens, pirms doties vārot putnus, parāda maršrutu. Līdz mazo vārtasburātāju klintīm ejami aptuveni 3 km.

Ornitologa Jensa Kjelda Jensena mājā Nolsojas salā ir apskatāmi un iegādājami Fčru salu putnu izbāpõi.

Vestmannas putnu klintis Streimojas salas ziemeļu daļā. Stāvajās, zālčm apauguðajās nogāzçs ganās aitas, klinðu iedobumos ligzdo putni. Klinðu apakðçjā daļa ir noklāta ar jūras zālčm. Klinðu sienas ir aptuveni 400 m augstas.

Tievknābja kaira (*Uria aalge*).

Nolsojas salā ir pasaulç lielākā mazo vçtrasburātāju kolonija. Mazie vçtrasburātāji ir nelieli melni putniõi, kas pa dienu uzturas un barojas jūrā, bet, iestājoties krçslai, atgrieþas ligzdās klintīs un veido milzīgu putnu tirgu salas dienvidaustrumu daļā. Tur vienkopus pulççjas aptuveni 500 tūkstoði putnu! Fçru salās lielākā daļa ierodas jūlijā un augustā.

Tindhoulmura sala Vogojas salas rietumu daļā, pie ieejas Sçrvogsfjordā. Salai ir piecas izteiktas virsotnes, no kurām viena ir Çrgju virsotne. Pa kreisi esošās mazās saliņas sauc par Drangarnir jeb Divas klintis, lielāko sauc par Lielo klinti, mazāko par Mazo klinti.

Fçru salās visbiežāk sastopamas iildes (*Fulmarus glacialis*). Tās ligzdo klinču malās, izperçot vienu olu. Ir ilgdzīvotājas, var sasniegt pat 40 gadu vecumu.

Zivju vītināšana pie kādas mājas Torshavnā.

Tuklo alku medības tradicionāli notiek jūlijā, kad tos ier ar 4-6 m garu kārti, kurā iekārts liels tīkls (fčriedu valodā ņo rīku sauc par *fleyg*). Uzturā fčriedi lieto arī alka olas, kuru savākšana prasa alpīnista iemaņas.

Tuklie alki ir izcili vides bioindikatori, pārtiek no zivīm, tāpčc atrodas barības ķēdes augšgalā. Barojoties ar okeāna zivīm, alki uzņem daudz smago metālu, kas ietekmč putnu vairošanās funkcijas. Lielākā daļa ņo putnu sāk ligzdot un perčt mazūius, sasniedzot piecu gadu vecumu, katrā gadā izdčjot tikai pa vienai olai. Tuklie alki ienirst dzelmč un vienlaikus spčj noiert 5-10 zivis. Pčc britu ornitologu datiem, esot redzčts putns ar 62 zivtiņām knābī! Jāuzmanās no ienaidniekiem – melnspārnu un sudrabkaijām, kuras pamanās ņo to noēiept.

